

лишню економічну ситуацію і як взаємодіє з нею. Без різноманітності складна адаптаційна система зводиться до єдиної моделі поведінки. Звідси витікає основна сутність цього принципу: чим більше диференціалізація конкурентних стратегій, прийнятих фірмами-учасниками кластеру, тим більше адаптивна здатність кластеру.

Рівень контролю є ще одним важливим принципом, що визначає адаптивні можливості кластеру. Кластери не повинні контролюватися певним центром командування та управління, учасники кластеру повинні мати певну форму автономії, яка сприяє розвитку й адаптації складної динамічної системи (кластера). Тому рівень контролю кластера визначається ступенем керування організаційної структури цього кластера. Чим вище ступінь керування, тим вище рівень контролю, що надається одній й більше фірмам на інші фірми кластера. Отже, середній ступінь керування організаційною структурою кластера збільшує його адаптивну здатність.

Таким чином, адаптаційний потенціал кластерів як форми самоорганізації підприємств АПК характеризує можливості отримання додаткових конкурентних переваг та адаптацію агломерації агропромислових підприємств в умовах нестабільного зовнішнього середовища.

Реалізація адаптаційного потенціалу кластерів підприємств АПК є передумовою забезпечення сталого розвитку агропромислового комплексу України та виходу його із кризового становища.

Література

1. Mashelkar R.A. 2005. Nation Building through Science and Technology: A Developing World Perspective. 10th Zuckerman Lecture, The Royal Society, London. Innovation Strategy Today 1 (1): Р. 16-32. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.biodevelopments.org/innovation/isti.pdf>.
2. Большая экономическая энциклопедия / [Т.П. Варламова, Н.А. Васильева, Л.М. Неганова и др.]. – М.: "Эксмо", 2007. – 816 с.
3. Большой энциклопедический словарь. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: "Большая российская энциклопедия"; СПб.: "Форинг", 1997. – 1456 с.
4. Борисов А.Б. Большой экономический словарь / А.Б. Борисов. – М.: Книжный мир, 2002. – 895 с.

ВАЛЮТНИЙ АЖІОТАЖ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ

Віталій Миколайович Даніч

д.е.н., професор, декан факультету менеджменту
Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля,
Катерина Валеріївна Шеховцова
аспірант кафедри менеджменту та економічної безпеки
Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля

Соціально-економічні процеси у своїй основі є масовими. За певних обставин така масовість приймає лавиноподібний характер, коли суб'єкти економічних стосунків (фізичні та юридичні особи) перейма-

ються ажіотажем чи то, навіть, панікою. До паніки призводить характер взаємодії між суб'єктами, заснований на передачі деякого стану чи властивостей за механізмами зараження, наслідування або навіювання. Масовий характер такої передачі і створює лавину, яка охоплює все більше учасників, призводить до однотипних деструктивних дій, що у підсумку ведуть до погіршення економічного стану як самих учасників паніки, так і непричетних до неї осіб. Прикладом є валютна або банківська паніка (ажіотаж), яка знецінює заощадження, призводить до їх втрати.

Лавиноподібним соціально-економічним процесом (ЛСЕП) визначено процес розповсюдження деякої властивості або стану в середовищі суб'єктів соціально-економічних стосунків за соціально-психологічними механізмами зараження, наслідування, навіювання, що призводить до різкої зміни економічної ситуації або середовища (попиту, пропозиції, способів або прийомів господарювання) в певному сегменті ринку [1]. У роботах вивчені механізми виникнення та розвитку ЛСЕП, побудовані математичні та імітаційні моделі їх динаміки, визначені характерні особливості та параметри динаміки: часові проміжки наростання паніки, утримання на високому рівні та спаду, коефіцієнти зростання та спаду характерних величин (попиту, ціни на певний ресурс чи продукт тощо).

Разом з тим, особливості впливу ЛСЕП на діяльність суб'єктів господарювання вивчені не в повній мірі. Потребують більш глибокого, детального вивчення реакція управлінських структур, менеджменту підприємства на загрозу або ж розвиток панік, шаблони, стереотипи їхньої поведінки у таких ситуаціях. Необхідне визначення змін об'єктивних показників діяльності підприємства внаслідок ЛСЕП. Мета цієї роботи – визначення особливостей управління підприємствами в умовах валютної паніки ажіотажу.

Одним з проявів нестабільності соціально-економічного стану є сплески валютних панік, ажіотажу. Валютна паніка – це лавиноподібне збільшення попиту на іноземну валюту (грошову одиницю іншої держави, просто – валюту) і, відповідно, збільшення пропозиції національної грошової одиниці (національної валюти), що призводить до різкого стрибка курсу першої та знецінення другої [3]. Валютний ажіотаж відрізняється від паніки тільки меншою інтенсивністю зростання чи спадання попиту. Слід зазначити, що валютна паніка чи ажіотаж є стресовими, часто несподіваними ситуаціями в економіці держави, регіону. Зазвичай валютний ажіотаж створюється штучно (спекулятивним) шляхом. Експерти стверджують, що причиною валютного ажіотажу вересня 2012 року є парламентські вибори, чутки про девальвацію національної валюти, підкріплені сплеском інформаційних повідомлень в мережі Інтернет про валютну паніку, спекулятивні очікування. Директор Генерального департаменту грошово-кредитної політики НБУ Олена Щербакова пояснила падіння курсу гривні розширенням грошової ліквідності (виділення НБУ довгострокового рефінансування на суму 3,8 млрд. гривень), а не дефіцитом долара [5, 6]. Іншими передвісниками валютної паніки є напружені інфляційні очікування, непродумані економічні заяви вищих посадових осіб, сезонність, дисбаланс попиту та пропозиції.

У вересні 2012 року попит на іноземну валюту (долар) перевищив пропозицію, відбувся незначний стрибок курсу долара до гривні з 8,10 до 8,23, це спричинило хвилювання серед населення. Фізичні особи масово почали скуповувати валюту очікуючи девальвацію гривні. За даними НБУ обсяг валюти, купленої банками у населення, склав 1 мільярд 108 мільйонів доларів, обсяг валюти, проданої населенню, – 2 мільярди 909 600 000 доларів. Таким чином, чиста купівля валюти населенням зросла у 2,5 рази, в порівнянні з 722,8 мільйонами доларів в серпні 2012 року [5]. Після втручання НБУ, проведення перевірок комерційних банків, та застосування санкцій – ситуація стабілізувалася. Цікавим є той факт що офіційний курс НБУ не змінювався, цю ситуацію експерти оцінили як спекулятивні дії комерційних банків, які таким чином вирішили продати долар з вигодою для себе. Дана ситуація є проявом спекулятивного валютного ажіотажу. Ажіотаж характеризується швидким процесом протікання, період 4 дні, курс підвищився на 1,6% це є однією з характерних рис ажіотажу [1 стор 28]

Для забезпечення захисту від збитків, які несе організація під час валютних панік, ажіотажу можна скористатися валютним застереженням (пункт у договорі). Валютне застереження – умова в міжнародній торгівельній, кредитній або іншій угоді, що обумовлює перегляд суми платежу пропорційно зміні курсу валюти застереження з метою страхування сторін по контракту від ризику зміни курсу валют [6]. Ще одним впливовим механізмом для організації є складання "валютного коридору" (валютний коридор – це межі коливання валютного курсу) в рамках якого організація не несе збитків.

Дослідивши реакцію підприємств Луганщини на валютний ажіотаж вересня 2012 року зробили наступний висновок що валютний ажіотаж викликаний спекулятивними діями, та підтриманий ЗМІ, викликав стурбованість серед пересічних громадян які є більш незахищеними та підтвердженими ажіотажам, панікам, це обумовлюється психологічними аспектами передачі страху, стурбованості оточуючим. Ажіотажний попит на валюту "підігрівався" реакцією з боку банків, вони ввели ліміти на продаж, експерти стверджують що самі банки спричинили ажіотаж. Туристичні, турагенства, Інтернет-магазини підвищили внутрішній курс. Великі та середні підприємства менш вразливі до незначних валютних коливань, тому вони не змінювали звичного ритму роботи.

Валютні паніки, ажіотажі є найбільш поширеними феноменами лавиноподібних процесів. Управління підприємством в умовах даних процесів у більшій мірі залежить від видової приналежності, розмірів підприємства, інституційно-юридичної форми, організаційного, виробничого і ринкового характеру. Прийняття управлінських рішень в умовах швидких процесів потребує знання економічного та фінансового стану підприємства, моніторингу змін зовнішнього середовища у часі та просторі. Діяльність підприємства пов'язана з взаємодією із зовнішнім середовищем яке зазвичай характеризується нестабільним станом, який визначається безперервним впливом значної кількості факторів, серед яких інфляція, курс валют, зміна політичної та економічної ситуації в країні, та світі, коливання попиту і пропозиції на продукцію, ресурс і

т.д., стан основних засобів виробництва, фінансова стійкість, результативність управління і т.д. Беручи до уваги ці фактори, підприємства можуть характеризуватися: чутливі – сильно залежні від нестабільності економіки, та підприємства які не чутливі до лавиноподібних процесів в економіці, це стосується лише тих процесів які мають швидкий лавиноподібний характер, не значний у часі.

Література

1. Данич В.Н. Моделирование быстрых социально-экономических процессов: [монография] / В.Н.Данич – Луганск: Изд-во Восточноукраинского национального университета им. В. Даля, 2004. – 304 с.
2. Данич В.Н. Моделирование лавинообразных социально-экономических процессов. //Макроекономічна політика в Україні: проблеми науки та практики: Монографія. Харків: Вид. "Інжек", 2007. – С. 191 – 206
3. Данич В.М. Паникі в соціально-економічному житті глобального інформаційного суспільства: моделі виникнення, розвитку та протидії. // Соціальна економіка. – Харків: Вид-во ХНУ ім. В.М. Каразіна; №3, липень-вересень, 2004. – С. 106 – 112
4. Олексевич М. Почему в Украине резко подорожал доллар //finance.ua 05.09.12 [електронний ресурс], – режим доступу: <http://news.finance.ua/ru>
5. Данные НБУ: Валютная паника в Украине нарастает [електронний ресурс], – режим доступу: <http://glavcom.ua/news>
6. В Украине начинается валютная паника: банки ожидают скачка доллара до 9,15 грн [електронний ресурс], – режим доступу: <http://ru.tsn.ua/groshi/v-ukraine-nachinaetsya-valyutnaya-panika-banki-ozhidayut-skachka-dollar-a-do-9-15-grn.html>

Обсуждение

Н. А. Рыбникова

В материале упоминаются "валютні застереження" и "валютні коридори" как средства противодействия валютной панике при управлении предприятием. Это исчерпывающий перечень? Могли бы Вы привести пример абсолютно нечувствительного к такой панике предприятия?

РЕСУРСИ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА: УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ – БАНКІВСЬКИЙ АСПЕКТ

Катерина Андріївна Десва

аспірант кафедри менеджменту та економічної безпеки
Східноукраїнського Національного Університету ім. В. Даля,

Олексій Сергійович Лейко

заступник начальника з продажів відділення
"Луганське РУ ПАТ "КВ "Південкомбанк"

В умовах макроекономічної нестабільності, світової фінансової кризи та постійної перманентної політичної кризи в Україні, забезпечення стабільного та довгострокового існування підприємства на ринку потребує його постійного розвитку. При цьому, якщо ми говоримо про довгострокові перспективи, розвиток підприємства має бути стратегічним. У такому разі під розвитком підприємства пропонується розуміти довготривалу сукупність процесів кількісних та якісних змін в діяльності